

Asia: VN/12957/2023

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

4 luku – Ehdotukset ja niiden vaikutukset

Tunnistattekko, että esitetyillä laeilla olisi vaikutuksia, joita ei ole huomioitu esityksessä?

-

Muu palaute vaikutusarvioista

-

7 luku – Säännöskohtaiset perustelut

Palaute alueen valinnasta

-

Palaute vakuuksista (osallistumisvakuus ja edistämisvakuus)

-

Palaute maksuista (osallistumismaksu ja hyödyntämismaksu)

-

Muu palaute kilpailutuksesta

-

Palaute hyödyntämisluvasta

-

Palaute valitusten osittaisesta keskittämisestä Vaasan hallinto-oikeuteen (Eryteisesti hallinto-oikeuksille, korkeimmalle hallinto-oikeudelle ja markkinaoikeudelle osoitettu kysymys)

-

Palaute muutoksenhausta

-

Palaute talousvyöhykelain muutoksista

-

8 luku – Lakia alemman asteinen sääntely

Palaute asetuksella myöhemmin säädettäviin asioihin liittyen

-

Muu palaute

Tähän pyydetään jättämään palaute vain niistä asioista, joita ei ole mainittu yllä.

Museovirasto on tutustunut hallituksen esitysluonnokseen laiksi merituulivoimasta talousvyöhykkeellä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

Museovirasto esittää, että esityksen jatkovalmistelussa kiinnitettäisiin huomiota vedenalaisen kulttuuriperinnön, erityisesti historiallisten laivanhylkyjen, huomioimiseen esityksen mukaisessa kilpailutusmenettelyssä sekä hyödyntämisluvassa. Museoviraston arvion mukaan tämä voitaisiin tehdä esimerkiksi ohjaamalla lakiesityksen 4 §:n 3 momentin mukaisen asetuksen laadintaa siten, että hylkyjen säilyttäminen tulisi huomioituna kilpailutuksessa laadullisena vaatimuksensa ja lisäämällä 17 §:n 1 momentin 6 kohtaan viittaus merioikeusyleissopimukseen ("...seikoista, jotka ovat turvallisuuden tai talousvyöhykelain tai __merioikeusyleissopimuksen__ mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien tai velvollisuuksien...").

Lausunnoilla olevan esitysluonnoksen perusteella merituulivoimahankkeiden toteuttamiseen on tarkoitus soveltaa Suomen talousvyöhykkeestä annettua lakia (1058/2004) kuitenkin siten, että lain 3 luvun sijaan sovellettaisiin esitettyä lakia merituulivoimasta talousvyöhykkeellä.

Kuten esityksessä on todettu, kansallisesti talousvyöhykkeellä tapahtuvaa toimintaa sääntelee Suomen talousvyöhykkeestä annettu laki (1058/2004), jossa on määritelty talousvyöhykkeellä sovellettava kansallinen lainsäädäntö. Muinaismuistolaki (295/1963) ei talousvyöhykelain perusteella sovellu talousvyöhykkeellä. Näiltä osin talousvyöhykelain esitöissä (HE 53/2004) on todettu, että merioikeusyleissopimukseen ei sisälly erityisiä talousvyöhykkeellä tai mannerjalustalla olevan vedenalaisen kulttuuriperinnön suojelua koskevia määräyksiä.

Museovirasto toteaa, että Suomen talousvyöhykkeeltä tunnetaan arviolta 200 historiallista laivanhylkyä lasteineen. Hylkyjä ei ole järjestelmällisesti kartoitettu, joten niitä todennäköisesti on talousvyöhykkeellä selvästi tätä enemmän. Hyltyt ovat sekä sota- että kauppa-aluksia. Itämeren olosuhteiden johdosta erilaisten alusten hyltyt voivat säilyä varsin hyvin jopa satoja vuosia. Uponneet

laivahylt ovat niin arkeologisen kuin muunkin tieteellisen tutkimuksen kannalta varsin arvokkaita, koska hylt niistä tavattuine esineineen kuvastavat hyvin tietyn aikakauden oloja. Hyllyillä on näin ollen suurta kulttuurihistoriallista merkitystä. Muinaismuistolain 20 §:n nojalla merestä tai vesistöistä tavattu sellaisen laivan tai muun aluksen hylky, jonka uppoamisesta voidaan olettaa olevan vähintään sata vuotta, tai tällaisen hyllyn osa on rauhoitettu.

Talousvyöhykelain mukaan talousvyöhykkeellä sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (252/2017) ja vesilakia (587/2011).

YVA-menettelyn yhteydessä myös talousvyöhykkeellä on selvitettävä suunnitellun hankkeen vaikutukset kulttuuriperintöön. Näin ollen talousvyöhykkeelle suunniteltujen suurempien hankkeiden osalta hylkyjen huomiointi on Museoviraston näkökulmasta asianmukaisesti järjestetty, etenkin kun otetaan huomioon merialueille suunniteltujen tuulivoimahankkeiden arvioidut koot.

Vesilain mukaan vesitaloushankkeet on toteutettava siten, ettei niistä aiheudu vältettävissä olevaa yleisen tai yksityisen edun loukkausta, jos hankkeen tai käytön tarkoitus voidaan saavuttaa ilman kustannusten kohtuutonta lisääntymistä kokonaiskustannuksiin ja aiheutettavaan vahingolliseen seuraukseen verrattuna. Vesitalousluvassa voidaan antaa hankkeen ja sen toteuttamisesta aiheutuvien haittojen välttämistä koskevia tarpeellisia lupamääräyksiä. Vesilain mukaisessa menettelyssä voidaan siten rajoitetusti ottaa huomioon myös talousvyöhykkeellä sijaitsevien hylkyjen säilyttämiseen kytkeytyvä yleinen etu ja antaa hankkeen toteuttamisesta yleiselle edulle aiheutuvien haittojen vähentämistä koskevia lupamääräyksiä. Museovirasto toteaa kuitenkin, että vesilain lähtökohtana ei ole talousvyöhykkeeltä löytyvien hylkyjen tai niiden lastin säilyttäminen.

Museovirasto toteaa, että merioikeusyleissopimuksen 303 artiklan mukaan valtioiden velvollisuutena on suojella merestä löytyneitä arkeologisia ja historiallisia esineitä. Merioikeusyleissopimuksessa ei määritellä, mitä arkeologisilla ja historiallisilla esineillä tarkoitetaan, mutta Museoviraston käsityksen mukaan artiklassa tarkoitetuilla esineillä tarkoitetaan myös historiallisten laivojen hylkyjä sekä niissä olevaa lastia.

Edellä esitetyn perusteella historiallisten hylkyjen huomiointi talousvyöhykkeellä on mahdollista vain rajatusti YVA- ja vesilupamenettelyn keinoin. Museovirasto arvioi, että merioikeusyleissopimuksen 303 artiklan näkökulmasta valtion kilpailuttaessa ja luvittaessa talousvyöhykkeelle sijoittuvia merituulivoimahankkeita valtion tulisi samalla huolehtia siitä, että 303 artiklan velvollisuus tulee asianmukaisesti huomioitua hankkeessa. Koska muinaismuistolain laivanhylkyjä koskeva sääntely ei talousvyöhykkeellä sovellu, asiaa ei voi jättää muinaismuistolainsäädännön varaan.

Esityksen 5 §:n mukaan merituulivoiman hyödyntämisoikeutta koskevassa kilpailutusmenettelyssä Energiavirasto määrittelee hinta-laatusuhteeltaan parhaan tarjouksen kilpailutuksen voittajaksi siten, että tarjoajat saavat pisteitä mm. laadullisista tekijöistä. Pykälän mukaan laadulliset tekijät voivat koskeva mm. hankkeen ympäristövaikutuksia. Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ympäristövaikutuksia koskevat kriteerit voisivat koskea sitoutumista esimerkiksi

sellaisiin ympäristön tilaa parantaviin toimiin hankkeessa, joita lainsäädäntö tai lupakäytäntö ei edellytä ja että tällaiset toimet voisivat koskea esimerkiksi meriluontoa. Pykälään sisältyy asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mm. valintakriteereistä.

Museovirasto arvioi, että esitetyn säännöksen sanamuoto myös sellaisenaan mahdollistaa sen, että tällaisena laadullisena kriteerinä pidetään myös hankealueelta löytyneiden hylkyjen säilyttämistä merituulivoiman rakentamisen yhteydessä. Esitysluonnoksen perustelut kytkeytyvät kuitenkin vahvasti meriluonnon säilyttämiseen. Museovirasto esittää, että selvyiden vuoksi jatkovalmistelussa harkittaisiin, että myös esimerkiksi historiallisten laivanhylkyjen säilyttäminen huomioitaisiin perusteluissa.

Koska esitysluonnoksen perustelujen perusteella laadullisista kriteereistä säädettäisiin asetuksella, Museovirasto esittää joka tapauksessa, että historiallisten hylkyjen säilyttäminen huomioitaisiin, kun pykälän 3 momentin mukaisen asetuksenantovaltuuden mukaista asetusta laadullisista kriteereistä valmistellaan.

Esityksen 17 §:n mukaan valtioneuvoston on hyödyntämisluvassa annettava tarpeelliset määräykset mm. laadullisten tekijöiden noudattamisesta sekä muista seikoista, jotka ovat talousvyöhykelain mukaan valtiolle kuuluvien oikeuksien tai velvollisuuksien kannalta tarpeellisia. Pykälän perusteluissa todetaan, että luvassa voisi olla tarpeen antaa määräyksiä sen varmistamiseksi, että YK:n merioikeusyleissopimusta noudatetaan.

Museovirasto toteaa, ettei talousvyöhykelaisissa viitata miltään osin merioikeusyleissopimuksen 303 artiklaan. Näin ollen näyttäisi siltä, ettei esitysluonnoksen 17 §:n nojalla valtioneuvosto voisi antaa tarpeellisia määräyksiä merioikeusyleissopimuksen 303 artiklasta ilmenevän merestä löytyneiden arkeologisten ja historiallisten esineiden suojeluvollisuuden näkökulmasta, vaikka tämä velvollisuus valtiolle merioikeusyleissopimuksen nojalla kuuluukin.

Museovirasto esittääkin, että esitysluonnoksen 17 §:ään lisättäisiin viittaus myös merioikeusyleissopimukseen, jolloin valtioneuvoston hyödyntämisluvan ehtona voisi olla esimerkiksi historiallisen laivanhyllyn säilyttäminen tai tämän ollessa mahdotonta, sen asianmukainen tutkiminen tai dokumentointi ennen merituulivoimahankkeen toteuttamista.

Maaperä Juha
Museovirasto